

Ezeket az iskolából kizárnunk nem szabad, mert mihamar megerősödnek a legtöbbször és az életben munkás polgárokká válnak.

Vegyük most elő az egész tanulmányagot és nézzük a tanulók egészségi állapotát az iskolaidő befejeztével. Azt látjuk, hogy a tanulóknak több mint a fele a felső osztályokban rövidlátó lesz. Sokan, akik már fáradtsággal vagy ellenkezőleg talán kitünő emlékezetük segítségével fényesen végezték iskoláikat, megakadnak és szellemileg kimerülnek, mihelyt választott életpályájukra lépnek. A gyakorlati életben semmi hasznukat nem lehet venni, maguktól alkotni nem tudnak, csupán reprodukáló ismereteik vannak,

Az egészségi állapot legjobb fokmérőjét adja a katonának való alkalmasság. Vogl dr. katonai orvos statisztikai adatai szerint a középiskolák tanulói, kivált a gimnáziumokéi, testileg erősen hátra vannak maradva. Németországban az összes egy éves önkéntességre jogosítottoknak 69—70%-át vissza kellett utasítani és ennek túlnyomó részét a középiskolák szolgáltatták.

Ebből megcáfolhatatlanul következik, hogy a középiskolai tanulók testi kiképzését elhanyagoljuk, sőt megakadályozzuk. Nyilvánvalóan azért van ez Gudden véleménye szerint, mivel a tananyag tömege nagyon bő. «Ameddig a szellemi feszültség és a testi gyakorlat és üdülés között semmi jogos kiegyenlítés nincs, teljesen helyénvaló, hogy túlterhelésről beszéljünk.» A túlterhelés először nem ott kezdődik, ahol a teljes kimerülés beállása fenyeget, hanem mindenütt megvan, ahol erős aránytalanság áll fenn a munka és pihenés között. Azelőtt ilyen viszonyok voltak a gyárakban is. Amióta azonban a munkaidőt korlátozták, a munkások egészségügyi viszonyai nemcsak lényegesen javultak, hanem munkaképességük is fokozódott. Korlátozzák törvényeink a 16 éven aluli munkások éjjeli munkáját, de a középiskolai tanulókkal nem törődnek, pedig a törvények nemcsak a testi, hanem a szellemi munkásokra is vonatkoznak. Ha nemcsak szellemi, hanem testi nevelést is nyújt az iskola megfelelő mértékben és módon tanulóinak, akkor harmonikus nevelést ad, ami nem csupán a tanulóknak válik előnyére, hanem az iskoláknak is.

Dr. Horváth Károly.

★

Dr. Hans Zimmer: Führer durch die deutsche Herbartliteratur. Langensalza, 1910. Verlag von J. Beltz 177. lap.

A Herbart-irodalom kétségtelenül Németországban virágzik a legjobban és hogy mily arányokat vett, azt bizonyítja az a körülmény, hogy szükségessé vált egy önálló műben a Herbartról szóló németországi irodalmat összeállítani.

E derekas munkát végezte el dr. Zimmer. Aki Herbarttal bár-

milyen szempontból foglalkozni óhajt, e könyvben számtalan becses adatot fog találni. Az anyagot szerző kilenc csoportra osztja. Az első rész felsorolja a műveket, melyek általában szólnak Herbartról. Azután következnek külön csoportokban a szemelvények és a kiadások, Herbart életrajza, levelei, utazásai, külseje, Herbart mint ember. Megemlíti szerző, hogy az első könyv, melyben Herbartról szó van, H. Ratjen Johann Erich Berger's Leben (Altona 1835, Hammerich-nél), című műve. Alapvető életrajzot írt Hartenstein a Kleinere philosophische Schriften 1842-iki gyűjteményében. Nagy száma van a philosophiájáról megjelent könyveknek is, melyeket szintén sorra vesz Zimmer. A következő részek: Herbart metafizikája, psychológiája, aesthetikája és etikája, vallásbölcselete, végül pädagogiája még pedig:

a) általában,

b) viszonya más pädagogusokhoz,

c) a Herbart-féle pädagogia használhatóságáról,

d) Regierung und Zucht,

e) figyelem és érdeklődés,

f) concentratio, kulturfokok, az oktatás fokai

g) egyes oktatási szakok. Itt különös figyelmet érdemel Czerwenka és Rowe könyve.

Szerző különben nem akarja a felsorolt műveket kritizálni, csak pontos tájékoztatás célja; továbbá problémákat és területeket akar kijelölni, melyekről még elég mondanivaló van. Igazság rejlik ama mondásban: «Mit Herbart sind wir noch nicht fertig.»

Geiringer Pál.

*

A legújabb vasuti és hajózási térkép. Most hagyta el a sajtót az egyedüli hivatalos jellegű és ennél fogva legmegbízhatóbb, Magyarország és Ausztria, valamint Bosznia és Hercegovina vasuti és hajózási térképe. A magyar királyi államvasutak igazgatósága által fölülvizsgált és 73,166/910. sz. a. jóváhagyott 1910. évi kiadás. Szerkesztette és kiadja: *Klősz György* és fia térképészeti műintézete, Budapest. A térkép 140/108 cm. nagyságú s úgy Magyarország, mint Ausztria, valamint Bosznia s Hercegovina teljes vasuti hálózatát s hajózható folyói, továbbá a határoló külföldi vasutak főbb vonalait s csatornázásait tünteti fel. Budapest székesfőváros vonalhálózatának részlettérképéhez hasonló kivitelben, még Pozsony, Fiume, Wien és Prag városokról s a Balkán vasuthálózatáról készült külön kartonok nyújtanak a szemlélőnek hasznos tájékozást. Ezen térkép a leghitelesebb s legújabb adatok alapján készült s a jelmagyarázatban megnevezett becses adatokkal bir, nevezetesen könnyen felismerhetők az